

Mehmet Akif Ersoy ve Âşık Şenlik’de Medeniyet Kimliği: Kendilik Bilincinin Fenomenolojik Dışa Vurumu

Civilization Identity In Mehmet Akif Ersoy and Âşık Şenlik: Phenomenological Expression Of Self-Consciousness

Aykut KARAHAAN*

* Dr., İstanbul - Türkiye

Orcid Id: 0000-0002-8566-6770

Sorumlu Yazar / Corresponding Author:
Aykut Karahan
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

E-posta / E-mail:
aykutkarahan@gmail.com

Geliş Tarihi / Recived Date:
16 Kasım 2022

Kabul Tarihi / Accepted Date:
6 Aralık 2022

Araştırma Makalesi / Research Article

Atrf / Citation:
Aykut Karahan, "Mehmet Akif Ersoy ve Âşık Şenlik’de Medeniyet Kimliği: Kendilik Bilincinin Fenomenolojik Dışa Vurumu", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Cilt 133, Sayı 262, İstanbul 2023, s. 49-68.

doi: 10.55773/tda.1205550

Bu makale Creative Commons BY-NC-SA 2.0 tarafından lisanslanmıştır. / This article is licensed under a Creative Commons BY-NC-SA 2.0.

Öz

Bir medeniyetin düşünce dünyasının en önemli yapıtlarını görebileceğimiz alanlardan biri de edebiyat ve onun bir dalı olan şiir alanıdır. Şiirler aynı zamanda bir medeniyetin kültür ürünleri olarak fenomenolojik bir dışavurum şeklidir. Bir diğer yandan ise şiirler; bir medeniyetin diğer kültür ürünleri gibi bireylerine medeniyet bilincinin aktarımının yapılma imkanlarının göz önüne serildiği fenomenolojik dışavurumlardır. Psikolojik bir tabir olarak da dışa vurum zaten içte olan duygu ve düşüncelerin söz başta olmak üzere başka şekillerde görünür kılınması hadisesidir. Bu anlamda felsefi soyutlamalardan kurtulabilmek için fenomenoloji büyük imkanlar sunmaktadır. Çünkü fenomenoloji gündelik hayat ile bağ kurabilmeyi ve günlük yaşamın zenginliği ile irtibat kurabilme imkânı vermektedir. Tamda bu noktada Osmanlı’nın en çalkantılı siyasi ve fikri döneminde yaşamış olan Mehmet Akif Ersoy ve Âşık Şenlik hem eserleri ile birer kültür göstergeleri ortaya koyarak bir fenomenolojik araçlar sunmuşlardır hem de bir dönemin kültürel direnişinin önemli isimleri olarak bu çalışmada iki önemli şiirleri üzerinden ele alınmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif, Âşık Şenlik, İstiklal Marşı, 93 Koçaklaması, Medeniyet Kimliği, Bilinç, Fenomenoloji.

Abstract

One of the most important structures of a civilization’s thought world is the field of literature and poetry, which is a branch of it. Poems are also a phenomenon expression as cultural products of a civilization. On the other hand, poems are phenomenological expression, where the transmission of civilization consciousness to its individuals, such as other cultural products, is given. In a psychological way, expression is the case that feelings and thoughts are already in place and are made visible in other ways, especially in words. In this sense, Phenomenology offers great possibilities to avoid philosophical abstractions. Because Phenomenology allows us to connect with everyday life and to communicate with the

richness of everyday life. At this point, Mehmet Akif Ersoy and Âşık Şenlik, who lived in the most turbulent political and intellectual period of the Ottoman Empire, presented both their works and cultural indicators, and presented a phenomenological tool, as the key names of the cultural resistance of an era, and were discussed in this study through two important poems.

Keywords: Mehmet Akif, Âşık Şenlik, Independence Anthem, Kocaklama 93, Civilization Identity, Consciousness, Phenomenology.

Giriş

Mehmet Akif Ersoy ve Âşık Şenlik edebiyat dünyamızın olduğu kadar düşünce dünyamızın da önemli kültür taşıyıcı şair ve ozanları olarak görülebilirler. Bu anlamda özellikle Mehmet Akif ve Safahat isimli eseri belli yönlerinden dikkate alınmışsa da bu çalışmanın ana esası İstiklal Marşı'nı bir düşünce metni olarak ele almaktır. Yine aynı şekilde Âşık Şenlik ise daha çok bir halk ozanı olarak ele alınmış ve Akif'e göre daha geri planda kalmıştır bu çalışmalar kapsamında. Bu çalışma da bu konuyla ilgili geniş bir literatür taraması yapılmış ancak bu konuda elimizde çok metin olmadığı görülmüştür. Özellikle yüksek lisans ve doktora tezlerine bakılmaya çalışılmış o konuda da gerek Akif ve gerekse de Âşık Şenlik bir edebi inceleme konusu olmuşlardır. Dolayısıyla çalışma bu kapsamda sınırlı bir literatür çalışmasına dayanmaktadır. Ayrıca bu çalışmanın kapsamını gerek Mehmet Akif gerekse de Âşık Şenlik, çok sayıda eser vermelerine rağmen bu çalışmanın kapsamı iki düşünce adamının sadece ve özellikle İstiklal Marşı ve 93 Koçaklaması eserleri dikkate alınarak yapılmıştır. Bu çalışmada amaç bu iki edebi eserin yazıldığı dönemin siyasi şartlarını ortaya koymanın ötesinde bu iki eser fenomenolojik unsurlar olarak ele alınıp bir medeniyet kimliği ve kendilik bilincinin yansıması olarak değerlendirilmektedir. Şahit oldukları dönem ve yaşadıkları çağın ruhuna karşı nasıl bir tavır aldıkları ve bu tavrın felsefi arka planı daha çok işlenmektedir. Bunun nasıl bir ortak aidiyet duygusunu ifade ettikleri kapsam dahilinde ele alınacaktır. Yine bu kapsam dahilinde Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı bütün toplum kesimleri tarafından bilinirken, Âşık Şenlik ve 93 Koçaklaması yerel bir bölge dışında tanınmamaktadır. Bu nedenle bu çalışma ile aslında Âşık Şenlik ve 93 Koçaklaması ön plana alınırken özellikle Mehmet Akif ve İstiklal Marşı ile irtibatı kurulmaya çalışılacaktır.

Mehmet Akif Ersoy ve Âşık Şenlik Hayatları

Mehmet Akif Ersoy, Aralık 1873 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Mehmet Akif Ersoy; baba tarafından Arnavut, anne tarafından ise aslen Buharalı ancak Tokat'a yerleşmiş bir aileden gelmektedir. 1885 yılında Fatih Merkez Rüştiye'sinden mezun olduktan sonra idadi kısmana yazıldı. Babasının 1888 yılında vefatı üzerine iş sahibi olabilmek için Baytar mektebine yazıldı ve büyük zorluklara rağmen 1893 yılında buradan mezun oldu. Anadolu ve Rumeli'nin değişik bölgelerinde hayvan sağlığı üzerine çalışmalar yürüttü. Edebiyat ve şiire olan ilgisi ise çok küçük yaşlardan itibaren başladı. Ayrıca hocalık yaptığı da bilinmektedir. Nitekim İstanbul Darülfünun'da edebiyat hocalığı yaptığı gibi İttihat ve Terakki Cemiyeti ile de ilişkileri olmuştur. Aynı yıllarda dönemin önemli düşünür ve edebiyat adamları ile Sıratı Müstakim isimli

bir mecmua çıkardılar. Aynı yıl İstanbul Darülfünun 'da Edebiyat Şubesi'nde Osmanlı edebiyatı müderrisliğine tayin edildi. Dönemin aydınları arasında Arapçayı en iyi bilenlerden olan Âkif, bir taraftan da İttihat ve Terakki'nin Şehzadebaşı Kulübü'nde cemiyetin Hey'et-i İlmiyye üyesi olarak *Mu'allağât* ve *Lâmiyyetü'l-'Arab* gibi eserleri okutup Arap edebiyatı ve tercüme usulü dersleri verdi. Dârüledeb adlı bir özel okulda da fahri hocalık yaptı. Baytar Mekteb-i Âlisi Me'zûnini Cemiyeti başkanlığında bulundu (1910). Darül-hilafeti'l-aliyye medresesi'nde Türkçe-edebiyat muallimi oldu (1914).¹ Memleketin içine düştüğü durum karşısında sadece söylem olarak değil aynı zamanda bir eylem adamı olarak da hareket eden Mehmet Akif, edebiyatçı ve düşünür arkadaşları ile halkı İstiklal konusunda uyanık tutmak üzere hem yayınlar yapmışlar hem de camilerde vaazlar irad etmişlerdir. "Nitekim Mehmed Âkif, Balkan savaşları sonunda memleketin içine düştüğü vahim durum karşısında yeise düşmemek, birlikten ayrılmamak ve orduya yardım gibi konularda Fatih, Beyazıt ve Süleymaniye camilerinde metinlerini bu sırada adı *Sebilür-reşâd* olarak değişen dergisinde yayımladığı vaazlar vermiş ve *Hakkın Sesleri*'ndeki şiirleri yazmıştır."² Özellikle Balıkesir Zağnos Paşa Camii'nde verdiği vaaz ile halkı düşman işgaline karşı uyarınca Ankara'da Heyeti Temsiliye'nin dikkatini çekmiş ve bizatihi Atatürk'ün daveti üzerine Ankara'ya bizatihi Milli Mücadele için destek olmaya gitmiştir. Orada da özellikle Hacı Bayramı Veli Camii'nde verdiği vaazlar çok etkili olmuştur. Atatürk'ün teklifi ile de Burdur mebusu olarak mecliste de görev yapmaya başlamıştır. Bütün bu çalkantılı dönemlere şahitlik eden Mehmet Akif'in şah eseri İstiklal Marşı şiiri olmakla birlikte asıl önemli eseri ise Safahat'tır. Cumhuriyet sonrasında fikri ayrılıklar nedeniyle ölümüne kadar Mısır'da kaldı. Hastalığı ilerleyince İstanbul'a tedavi için geldi ve Aralık 1936 yılında vefat etti.

Âşık Şenlik, hayatı hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadığımız Çıldırli Âşık Şenlik Türklerin Karapapak boyuna mensup olarak bilinir. Şiirlerini bu dilin Azerbaycan Türkçesine yakın bir dilde söylediği bilinmektedir. Herhangi bir tahsili olmadığı düşünülürken; aşıklık geleneğinde önemli bir kavram olan *bade içmek* ile şereflendiği de kaynaklarda geçmektedir. "Asıl adı Hasan olup 1850'de Çıldır'ın Suhara (Yakınsu) köyünde doğmuştur. Âşık Şenlik Tereke-me (Karapapak) boyundandır. Karapapak ağzını en yetkin biçimde kullanan Şenlik, 14 yaşında kuş avcılığı yaparken dere boyunda uyuya kalmış, düşünde aşk badesini içmiş. Kalkınca şiir söylemeye başlamış. 19 yaşında iken Ahıl Kelek'in Lebis köyünden Aşık Nuri'den saz çalmayı öğrenmiştir. Kars, Ahıska, Borçalı, Tiflis, Gürü ve Revan'ı, dolaşmış, çağının birçok aşığıyla karşılaşmalar yapmıştır."³ Halk arasındaki tabirle 93 harbi resmi kayıtlara göre ise 1877-1878 Osmanlı – Rus harbi sırasında halkı işgale karşı diri tutmak ve kültürel

¹ Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, "Mehmet Akif Ersoy Maddesi", cilt 28, Ankara, 2003, s. 432-439, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mehmed-akif-ersoy?ysclid=ibanbcbw55618510617> erişim tarihi: 19.10.2022

² A.g.e., aynı yer.

³ Kültür ve Turizm Bakanlığı Kars İl Müdürlüğü web adresi, "Âşık Şenlik Maddesi", <https://kars.ktb.gov.tr/TR-289537/asik-senlik.htm> erişim tarihi: 19.10.2022

direnış için onlarca şiir yazmış ve bunları saz eşliğinde meclislerde okumuştur. Özellikle Gürcistan ve Azerbaycan ile o zamanki Osmanlı devletinin Kars ve Ardahan ki o savaştan sonra 40 yıl Rus işgalinde kalacaktır; bölgelerinde iyi bilinen ve hatta zaman zaman kıskançlıkta duyulan bir şair, ozan, hak ve halk aşığı, kültür adamıdır. “1877-1878 Osmanlı – Rus savaşı esnasında halk-toplum önderliği yapmıştır. Ünlü şiiri “93 Koçaklamasını bu esnada söylemiştir. Bu şiirde geçen, “can sağ iken yurt vermeniz düşmana” mısrası o dönemki yurt savunmasının temel felsefesini oluşturmuştur. 180 adet şiiri, Selman Bey, Latif Şah ve Sevdakar Şah gibi hikâyeleri bulunmaktadır. Yöre saz şairlerinden *âşık meclislerinde* dinledikleri, yine yörede yapılan sohbetlerden ve okunan cönk kitaplarından faydalanmıştır. Zamanın tanınmış birçok aşıklarıyla karşılaşmalarda bulunan Şenlik, istilacılarla mücadele veren en güçlü âşık olarak bilinir.”⁴ 1913 yılında Revan şehrinde toy atışmaları denilen törenlerde kendisinin daha önce farklı vesileler ile atışmalarda yendiği kişiler tarafından zehirlendiği ve yolda vefat ettiği bildirilir kaynaklarda. Kabri bugün kendi ismiyle de anılan Ardahan ili Âşık Şenlik beldesinde bulunmaktadır.

Mehmet Akif ve Âşık Şenlik Dönemi Siyasi Görünüm

Her iki şairinde yaşadığı dönem itibariyle Osmanlı İmparatorluğun içinden geçmiş olduğu zorlu bir süreç olduğu bütün siyasi ve askeri hatta düşünce tarihi kitaplarında geçer. Aynı imparatorluğun iki farklı kutbunun çocukları olarak aynı kaygıları taşıdıklarını ve dile getirdiklerini söyleyebiliriz. Özellikle halkı işgale karşı direnmeye çağırma, istiklale ve hürriyete tutkuyla bağlanması yolunda ve bunun ana hedefi olarak emperyalizme karşı mücadelede ortak noktalara vurgu yaptıkları ise muhakkaktır. Doğdukları yüzyılın başında Fransız İhtilali ile başlayan dalganın Osmanlı imparatorluğu sahillerine ayrılıkçı şiddeti ile vurmasıyla birlikte yaşanan kopmalar ve trajediler; iki şair içinde oldukça öğretici olmuştur. Yine Müslüman toplumlar içinde de yaşanan Osmanlıdan ayrışma düşünceleri ise ayrıca bir travma yaratmıştır. Bu noktada yaşanan artık bir kimlik krizi olmaya başlamıştır. Bu kimlik krizine karşı birtakım cevaplar son dönem Osmanlı aydınları tarafından üretilmeye çalışılmıştır. İslamcılık, Osmanlıcılık ve Türkçülük başta olmak üzere üretilen siyasi çözüm arayışları hep eksik kalmış ve tam manasıyla çözüm de olmamıştır. Tanzimat Fermanı ve daha sonra da İslahat Fermanı ile tırmanan ayrışma süreci kimlik problemini daha derinleştirmiştir.

“1839 Tanzimat Fermanı gibi sadece can, mal, namus güvenliğinin sağlanmasını değil, aynı zamanda, Osmanlı İmparatorluğu içerisindeki Müslüman olmayanları gerçek anlamı ile Hristiyanları- Müslümanlarla eşit haklara kavuşturmayı esas almıştır. Görünürdeki amacı, bütün toplulukları ırk, din, dil ayrımı gözetmeksizin kaynaştırmak ve böylece bir Osmanlı toplumu meydana getirmektir. Ancak Ferman, konu olarak, sadece Müslüman olmayan uyruğun ayrıcalıklarını genişletmiştir. Müslümanlar için ise yeni bir şey getirmiyordu. Böylece Osmanlı Devleti, Büyük Devletlerin

⁴ Agy.

*baskısı karşısında topraklarını ve haklarını savunabilmek için, Müslüman olmayan toplumlara eşitlik tanıdığını resmen açıklamak zorunda kalmıştır.*⁵

Kimlik krizi sadece Osmanlı için değil aynı zamanda Avrupa içinde farklı bir seyir izlemeye başlamıştı. Çünkü yüzyıl sonunda Almanya ve İtalya'nın da ulus devlet olma süreçleri tamamlanınca Osmanlı üzerindeki emperyal baskı gittikçe artmaya başladı. İşte gerek Mehmet Akif gerek Âşık Şenlik bu baskıyı yakından görmüş ve yaşamışlardır. Bilim devriminden sonra gelen ve Aydınlanma felsefesi ile zirve noktaya varan Avrupa'nın ideolojik kurguda bir ulus devlet olma hali, Avrupa dışı toplumlara farklı bir kimlik dayatma sürecine girmiştir. Özellikle emperyal bir zihniyet çerçevesine dayanan bu dayatma imparatorluk yapılarının zorlanmaya başladığı dönemler olmaya başlamıştır. Dil, din, ırk ve tarih gibi daha çok duygusallık bağlamında kurulmaya çalışılan ulus devlet siyasi yapısı Avrupa için parçalayıcı nitelikte olan alt etnik bağları daha birleştirici olan daha üst bir kimlik bağlamında birleştirmeyi esas alıyordu.⁶ Dolayısıyla artık yeni bir dünya düzeni Avrupa'da son evresine girmiş ve Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi yapısına ciddi zarar vermektedir. Zira tarihin bir anında ve bir bölgesinde olumlu sonuç veren bir siyasal kurgu başka bir yerde aynı zaman diliminde aynı sonuçları vermeyebilir. Ulus devlet inşasının Avrupa coğrafyası için ortaya koyduğu birleştirici tasarım, başta Osmanlı olmak üzere daha büyük bir siyasi yapılanma olan imparatorluk tipi yapılanmalar için tam dağılma ve çözülme meydana getirmiştir. 19.yy milliyetçiliğin modern bir ruha kavuşması ile birlikte Avrupa için toparlayıcı rolünü oynarken, Avrupa dışı imparatorluk yapılarında bölünme ve parçalanma kaygılarını giderecek birtakım fikirlerin ve ideolojilerin kurgulandığı dönem olacaktır.⁷ Bu kaygılar siyasi arenada farklı ben idraklerinden hareket eden toplumların psikolojik olarak bölünmüş/parçalanmış benlik⁸ sergilemiş olarak tarif edilirken diğer taraftan da tam da psiko-fenomenolojik bir yöntemle doğru metinlerine bakışın çerçevesini de çizmektedir.⁹

Siyasi olarak 19. yy özellikle teorik çerçevesi 20. yy içinde adeta bir deney alanı, laboratuvar olma durumunu getirmiştir. Bu münasebetle Batı dışı toplumlarda özellikle de Osmanlı Devleti'nin son yüzyılında ciddi bunalımlara yol açtığı gibi yine Batı ve Batı dışı ile ilgili medeniyet kavramının ben idraki ile irtibatını kurabileceğimiz edebi sahada eserlerin hem oluştuğu hem de daha önce ortaya çıkmış eserlerin analizinin yapılabileceği imkanları da doğurmuştur.¹⁰ Her bir devlet/toplum/kültür/medeniyet çizgisini belli bir hikâye-

⁵ Rıfat Uçarol, *Siyasi Tarih*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 210.

⁶ Şenol Durgun, *Ulus İnşası ve Milliyetçilik*, Binyıl Yayınevi, Ankara, 2014, s. VI.

⁷ Zeynep Durdu Diler, *Mehmet Akif Ersoy'un Milliyetçilik Anlayışı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi, İstanbul, 2020, s. i

⁸ Ronald David Laing, *Bölünmüş Benlik*, çev. Ergün Akça, Pinhan Yayınları, İstanbul 2015, s. 21-25.

⁹ Carl Gustav Jung, *Doğu Metinleri'ne Psikolojik Yaklaşım*, çev. Ahmet Demirhan, İnsan Yayınları, İstanbul, 2001, s. 75- 83.

¹⁰ Aykut Karahan, *Karşılaştırmalı Siyaset Teorisi Açısından Ahmet Davutoğlu'nun Medeniyet Söylemi ve Ben İdraki*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2022, s.171-195.

nin tarihte izdüşümü olarak görecektir. hikâyenin herhangi bir yerinde meydana gelecek olan bozulma, ister istemez o toplumda ve medeniyette bir bunalım, kaygı hatta depresyon ve daha ileri seviyede ise şizofrenik tutumlar olarak karşımıza çıkabilecektir. “Kurucu nitelikteki kültürel yahut siyasi anlatıların istikrarsızlaşması, anarşi ya da serbest düşüşten başka neye yardım ve yataklık etmiştir?”¹¹ Bu kimlik krizi ve duygusal travmaları her iki şairin hayatında da görmek mümkündür. Bu durum Mehmet Akif’te düşünsel yönü de bulunmakla birlikte Âşık Şenlik’te daha halk dilinde ve duygusal yönü ağır basan hale bürünmüştür.

“Doğu Anadolu’da yaşamış Azerbaycan’da da tanınan Âşık Şenlik’in hayatı, doğum ve ölüm tarihleri hakkında da farklı görüşler vardır. Çıldır, uzun yıllar işgallere ve savaşlara sahne olmuştur. Bunun etkisiyle yaşanan felaketler, göçler halkın sözlü edebiyatında hüznü şairlerin oluşmasına neden olmuştur. Âşık Şenlik’in de böyle bir ortamda doğup büyümesi ve bu olaylara eserlerinde yer vererek halkın duygularına dokunması, onun çağının tanınan ve sevilen büyük bir aşığı olmasında etken olmuştur.”¹²

Âşık Şenlik Birinci Dünya Savaşı ve İstiklal Harbini görmemiş ve Cumhuriyetin kuruluşuna da tanıklık edememiştir. Ancak Mehmet Akif yıkılan Osmanlıyı da kurulan Cumhuriyeti de görmüştür. Bu manada da oldukça zengin bir fikri ortam içinde bulunmuştur.

“İslam âleminin, batı dünyası karşısındaki bu başarısızlıkları ve çaresizlikleri onları, bu durumun nedenlerini ortaya koyma babında, bir iç hesaplaşmaya ve özeleştiriyeye yöneltmiştir. Bu durumdan kurtulmak için çeşitli fikir akımları ortaya çıkmıştır. Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük şeklinde kategorize edebileceğimiz bu akımların Batıya karşı tutumları ve değerlendirmeleri farklılık arz etmekle birlikte bazı konularda da ortak payda da buluşulabilmekteydi.”¹³

Medeniyet Kimliğinin İncelenmesinde Fenomenolojik Çerçeve

Bir medeniyetin düşünce dünyasının en önemli yapıtlarını görebileceğimiz alanlardan biri de edebiyat ve onun bir dalı olan şiir alanıdır. Şiirler aynı zamanda bir medeniyetin kültür ürünleri olarak fenomenolojik bir dışavurum şeklidir. Bir diğer yandan ise şiirler; bir medeniyetin diğer kültür ürünleri gibi bireylerine medeniyet bilincinin aktarımının yapılma imkanlarının göz önüne serildiği fenomenolojik dışavurumlardır. Psikolojik bir tabir olarak da dışa vurum zaten içte olan duygu ve düşüncelerin söz başta olmak üzere başka şekillerde görünür kılınması hadisesidir. Bu anlamda felsefi soyut-

¹¹ Wendy Brown, *Tarihten Çıkan Siyaset*, çev. Emine Ayhan, Metis Yayınları, İstanbul, 2010, s. 13

¹² Veysel Çintay, *Âşık Şenlik’in Şiir ve Hikayelerinde Folklor Unsurları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde, 2019, s. 3.

¹³ Hasan Kaya, *Mehmet Akif Ersoy’un Dini ve Siyasi Fikirleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elâzığ 2009, s. 7-8.

lamalardan kurtulabilmek için fenomenoloji büyük imkanlar sunmaktadır. Çünkü fenomenoloji gündelik hayat ile bağ kurabilmeyi ve günlük yaşamın zenginliği ile irtibat kurabilme imkânı vermektedir.¹⁴ Fenomenolojide esas olan nesnelere ne oldukları değil nasıl oldukları sorunsalıdır. Yani nesnelere kendini gösterme biçimleri ve nasıl göründükleri ile alakalıdır. Yönelimsellik insanın tabiatına gömülü bir olgudur bu çerçeve içinde bakıldığında.¹⁵ Çünkü Husserl bunu açık biçimde söylemiştir ki her nesnenin, sanat eserinin, melodinin kendini ortaya koyduğu bir hayat dünyası vardır.¹⁶ Kabul etmek gerekir ki hangi medeniyet olursa olsun mutlak surette bir dışavurum mevzubahistir. Aksi takdirde orada bir medeniyetten bahsetmek mümkün değildir. Hatta belki daha sert bir şekilde söylemek gerekirse medeniyet bu kültür ürünleri vasıtasıyla kendini gerçekleştirir. Hatta medeniyetleri birbirinden ayırmanın ölçütünü dahi bu ürünlere bakarak yapabiliriz. Bu manada Weber “medeniyeti kendine özgü bir mizacı olan bütünlük olarak görmektedir.”¹⁷ İnsan bireyinin dahi gözlemlenebilir davranışlarından yola çıkarak kestirimlerde bulunuyoruz çoğu zaman. Davranışlara bakarak, kişiyi o davranışa iten duyguları ve duyguların ortaya çıkmasını sağlayan düşünsel çerçeveyi anlamaya çalışıyoruz. Bu düşünsel çerçevenin en önemli bileşeni de hiç şüphesiz o medeniyetin yüzyıllar içinde oluşturmuş olduğu kavram şemalarıdır. O kavram şemalarına yüklediği anlamlardır. İşte bütün bunları bir paket olarak değerlendirecek olursak bir medeniyetin davranış kodları ve kodların da gerisinde yer alan yazılım programı anlamına gelen duygu, düşünce ve kavramlar olduğunu gözden kaçırmamak gerekir.

İstiklal Marşı ve 93 Koçaklamasının Kendilik Bilinci Olarak Fenomenolojik Yorumu

Tam da bu noktada gerek Mehmet Akif'in İstiklal Marşı'nı gerekse de Aşık Şenlik'in 93 Koçaklamasını salt bir hissiyatı ifade eden lirik metinler olarak değil ama aynı zamanda birer düşünce metinleri olarak da bir medeniyet bilincinin fenomenolojik dışavurumları olarak görmek mümkündür. Bu düşünce metinlerinin ortak bir özelliği de aslında bir anlamda *kendini bilmenin* ne demek olduğunu şiirsel bir ifade ile ortaya koymalarıdır. Bu kendini bilme hadisesi kadim zamanlardan beri birçok düşünürün ve şairin dikkatini çekmiş bir konudur. Mesela ünlü filozof Sokrates “kendini bil, kendini tanı” şeklinde bunu ifade ederken; öğrencisi olan Platon ise kurmuş olduğu akademide bu kendini bilme konusunda oldukça hassas olduğu bilinmektedir. Yine bizim kültürümüzde ise Şeyh Galip'te ifadesini bulan “*hoşça bak zatına kim zübde-i alemsin sen*” sözlerinde dile gelirken halk nezdinde de çokça bilinen Yu-

¹⁴ Dan Zahavi, *Fenomenoloji İlk Temeller*, çev. Seçim Bayazit, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2020, s. 19.

¹⁵ Herbert Spiegelberg, *Fenomenolojik Hareket Tarihsel Bir Giriş*, çev. Seçim Bayazit, Pinhan Yayınları, İstanbul 2021, s. 28-67.

¹⁶ Micheal Lewis, Tanja Staehler, *Fenomenoloji*, çev. Komisyon, Fol Kitap, Ankara, 2019, s. 58.

¹⁷ Lütfi Sunar, “Giriş: Medeniyet, İslam ve Modernite Üzerine Tartışmalar”, içinde *Müslüman Dünyada Medeniyet Tartışmaları: Çağdaş Düşüncede İslam ve Modernite*, çev. Fatma Büşra Helvacıoğlu, Albaraka Yayınları, İstanbul 2021, s. 19

nun Emre'nin "İlim ilim bilmektir. İlim kendin bilmektir. Sen kendini bilmezsen ya nice okumaktır."¹⁸ Sözlerinde en net ifadesini bulmuştur. Bütün bunlar Mehmet Akif ve Âşık Şenlik'in bu anlamda da zihni arka plan olarak böylesi bir sürekliliğe sahip oldukları gerçeğidir. Burada vurgunun birey üzerinde olduğunu da görmek gerekir. Yani bireyin bilme faaliyeti içinde idrak eden birey olarak var olmasından bahsedilir. Çünkü fenomenler dünyasında fenomenler öylece durmuyorlar bireylerin onlara olan bir yönelimleri var ve bu yönelimler belli bir çerçeve içinden olmaktadır. Bir şeyi görünür yani var kılma çabasıdır, bilme ve idrak etme eylemi. "Dolaysıyla da bilme; bilen ile bilinen arasındaki dinamik bir ilişkinin adıdır"¹⁹ diyebiliriz. Bu dinamik ilişki sadece insanın bilme eyleminde değil diğer başka eylem türlerinde de kendini gösterir. Mesela "duyumsama, hoşla gitme, ait hissetme, sezme, sevme, âşık olma hatta inanma gibi diğer bütün insan eylemlerinde kendini gösterir."²⁰ İşte bu açıdan bakıldığı zaman dahi şairlerin, düşünürlerin ortaya koyduğu bütün eserler adeta birer insan eylemi olmanın ötesinde aynı zamanda kendilik bilincinin kaynakları konumundadırlar. Özellikle de travmatik zamanlar dediğimiz zor ve bunalımlı zamanlarda bu daha da anlamlı hale gelmektedir. Bunalım dönemlerinde herkes bir umutsuzluk içinde iken şairler ve düşünürler adeta topluma bir umut ışığı olma gibi görevi de ifa ederler. Hatta toplumun birlik ve beraberliğe yani bir millet olma bilincine sahip olmaları noktasında toplumu ayık tutmaya çalışırlar. Şüphe yok ki onlarda ortalama bir insanın üstünde bazı hissi özellikleri olduğu kesindir. İhsan Fazlıoğlu'nun ünlü Osmanlı bilgini/Şeyhülislam Hocaşade'den aktarımla "insanın üç türlü bilgiyi doğru bir şekilde elde ettiği vakit gerçek kendilik bilincine sahip olabileceğini"²¹ ifade eder. Bundan ilhamla bunalım döneminde ortaya çıkan şair ve düşünürlerde insanı bu üç gerilim arasında *bu anda* tutarak ayık kalmayı sağladıklarını söyleyebiliriz. Yani geçmiş bilinci aktarmak ama aynı zamanda gelecek umudunu diri tutmak ve fakat *bu anda* bulunmanın gerekliliğini ortaya koymak. İşte bu eserlerin buna da hizmet ettiği kanaatindeyiz. Bu aynı zamanda toplumu bir arada tutan kavram örgüsü diyebileceğimiz ve sadece fiziki işgale karşı durmak değil aynı zamanda fikri ve zihni işgale de karşı durmaktır. Bir toplumu ayakta tutan temel dinamik bir kavram ağı kurarak oluşturduğu düşünce dünyasıdır. O düşünce dünyası yıkıldığı vakit esas işgal yaşanmış olur. İşte bu noktada düşünce ve edebiyat ürünleri bu düşünce dünyasının ayakta durması adına da oldukça gereklidir hatta elzemdir. Winston Churchill'e atfedilen bir söz vardır. Almanlar sürekli Avrupa kıtasında sorun çıkarıldığı vakit bazı yetkililer Almanları toptan tarih sahnesinden silecek önerilerde bulununca Churchill, "peki ama gelecek nesiller bize Kant'ı, Hegel'i, Goethe'yi

¹⁸ Kendilik bilinci kavramını farklı bir çerçeveye oturtan ve Yunus Emre'nin "Kend-Öz" tanımlamasından yola çıkarak yapılan farklı bir analiz için Bknz. İhsan Fazlıoğlu, "Varlık'ı Soru Kılmak Kend'öz'üne Saygı Duymak: Düşünce Üzerine Düşünceler", <https://www.youtube.com/watch?v=aeqCzdZdV10>, erişim tarihi: 05.12.2022

¹⁹ İhsan Fazlıoğlu, *Kendini Aramak*, Papersense Yayınları, İstanbul, 2015, s. 33.

²⁰ *A.g.e.*, s. 33

²¹ *A.g.e.*, s. 36.

sorduğu zaman ve bunların milletine ne oldu dedikleri zaman ne diyeceğiz” cevabı ile karşılık vermiştir.

Gerek Mehmet Akif gerekse de Âşık Şenlik içinde buldukları dönemin özelliklerini şiirlerinde dile getirmeye ve toplumun içinde bulunduğu durumun adeta sözcüsü olma özelliklerini taşımaktadırlar. “Âşık Şenlik’in şiirleri didaktik özellikler taşımasının yanında içinde bulunulan toplumsal, siyasal ve kültürel şartları saz eşliğinde sözlü olarak dile getirme ve bu sayede toplumu bilinçlendirme ve milli bilinci şahlandırma noktasında önemli bir değer üstlenmiştir.”²² Yine benzer şekilde “Metinlerin, sanat eserlerinin yazandan ve yapandan bağımsız anlamları ve işaretleri olsa da eserlerin içinden çıkıp geldikleri insan karihasıyla, dönem ve şartlarla, coğrafya ile, toplum vasıtasıyla, kültür ve dille olan ilişkilerinin tespiti ve şerhi, herhalde metne nüfuz etme ve o dünyanın içine dahil olma imkanlarını artıracak ve seviyesini yükseltecektir.”²³ Dolayısıyla bu tip tarihe mal olmuş özellikle sözlü metinler ve de şiir türünde söylenmiş ilk bakışta hissi ve lirik ürünler; bir medeniyetin haleti ruhiyesini anlama noktasında birçok ipucunu barındırmaktadır. Ayrıca bu tip eserlere şöyle de bakılabilir; nasıl ki doğa ve fen bilimlerinde insan gözünün göremeyeceği küçüklükte olan nesnelere mikroskop ile büyük ve uzakta olanları teleskop vb aletler ile görebilme yeteneği kazanıyor isek aynı şekilde de düşünce dünyasının bu ürünleri de bizlere görünmeyeni görünür kılma şansını vermektedir. Dolayısıyla yanlış olmayacağını düşündüğümüz bir benzetme kullanacak olursak bu eserler sosyal bilimler için birer mikroskop ya da teleskop görevi de icra etmektedirler. Bu manada fenomenolojik nesnelere olarak da Husserl’in kullandığı tabirle bir tür yönelimselliği de ifade etmektedir. Zira insan zihni düşünme faaliyeti içinde iken ister istemez bazı yönelimsellikler içindedir. İşte bu yönelimselliği belirleyen de içinde bulunulan duygu ve düşünce dünyası yani o toplumun kültürünün ana kodlarının yazılımı olan medeniyet bilincidir. Medeniyet bilincinin yansıması olarak da bireyin kendilik bilincini²⁴ oluşturacağı ana kaynaklar olarak değerlendirilebilir. Aynı şekilde birey bilincinin, medeniyet bilinci içinde bir yere oturması açısından da bir değer taşımaktadır. Zira bu tip eserler öğretici değere de sahiptirler. Bir dönemin acılarını, sevinçlerini, duygu ve düşüncelerini aktarması açısından pedagojik hatta zaman zaman psikolojide kullanılan tabirle sağaltım görevi de

²² Özlem Yıldırım, *Çıldır Aşık Şenlik’in Şiirlerinin Dili*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum Atatürk Üniversitesi, 2018, s. X.

²³ İsmail Kara, *Bir Düşünce Tarihi Metni Olarak İstiklal Marşı*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2022, s. 15.

²⁴ Bu konuyla ilgili Türkçe literatür çok az olmakla birlikte; Bknz. Mutlu Deveci, “Bahtiyar Vahabzade’nin Şiirlerinde Kendilik Bilinci”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, sayı 31, s. 131-146; yine benlik konusunu modern kimliğin oluşumu açısından felsefi – psikolojik bir analiz olarak Bknz. Charles Taylor, *Benliğin Kaynakları Modern Kimliğin İnşası*, çev. Selma Aygül Baş, Küre Yayınları, İstanbul, 2018; yine medeniyet kimliğini metafizik ve ontolojik bir çerçevede ele alan analiz için Bknz. Ahmet Davutoğlu, *Medeniyetlerin Ben İdraki*, Küre Yayınları, İstanbul 2018; Davutoğlu’nun bu çerçevesini kullanarak modernite, kimlik ve siyasete yansımaları konusuna değinen başka bir çalışma için Bknz. Nurullah Ardıç, “Modernite, Kimlik, Siyaset: Ahmet Davutoğlu’nun Medeniyet Söylemi”, *İçinde Stratejik Zihniyet: Kuramdan Eyleme Ahmet Davutoğlu ve Stratejik Derinlik*, Talha Köse, Ahmet Okumuş ve Burhaneddin Duran (Edts), Küre Yayınları, İstanbul 2014, s. 47-89.

icra etmektedirler. Zira “William R. Bascom “Folklorun Dört İşlevi” isimli makalesinde işlev kavramını araştıracının ya da dinleyicinin metinden ne anladığı ve metnin dinleyiciye ne kattığı şeklinde açıklamaktadır.”²⁵ Gerek Mehmet Akif ve İstiklal Marşı’nda gerekse de Âşık Şenlik ve 93 Koçaklaması’nda bahsedilen hususları görmek mümkündür. Hem bir medeniyet bilincinin ürünleri olmaları hem de içinde yaşadıkları dönemin siyasi ve kültürel özelliklerini yansıtmaları açısından önemlidirler. Ayrıca çok önemli bir diğer nokta ise milli bilinci sömürge düzenine karşı uyanık tutma noktasında da ciddi bir işleve de sahiptirler. Özellikle topluma özgüven aşılama ve İstiklal kelimesi özelinde düşüncecek olursak bağımsızlık fikrini diri tutmaları noktasındaki işlevleri çok öğretici ve benzerdir. Oldukça farklı coğrafyaların çocukları olmalarına rağmen aynı medeniyet kodlarının yansımalarını şiirlerinde görmek mümkündür.

Mehmet Akif ve Âşık Şenlik’te Kendilik Bilincinde İlk Adım: Özgüven Aşılama

*Korkma, Sönmez Bu Şafaklarda Yüzen Al Sancak
Ehli İslam Olan İşitsin Bilsin ki*

Gerek İstiklal Marşı gerekse de 93 Koçaklaması toplumun içinde bulunduğu ağır şartlara rağmen cesaretlendirme manasında topluma ve hatta devlete adeta ne olduğunu hatırlatırcasına bir sesleniş ile başlamaktadır. Bir nida, bir haykırış olarak ve şiire bununla başlamaları bir irkilme bir uyanma çağrısıdır. Zira Batı ve Rus emperyalizmi karşısında adeta topluma ve hatta devlete uyanma, uyanışa geçme çağrısıdır. Tıpkı derin uykuda olan birisini uyandırmak gibi düşünülebilir. İstiklal Marşı’nda bu uyandırma, sesleniş *Korkma* kelimesi ile ifade edilirken; 93 Koçaklaması’nda *İşitmek – Bilmek* nidaları ile yapılmıştır. Her iki şairinde içinde buldukları koşulları dikkate aldığımız zaman 1699 Karlofça Anlaşmasından beri süre gelen Batı ve Rusya karşısındaki yenilgilerin oluşturduğu psikoloji açıktır. Toplum bir özgüven sarsılması ile karşı karşıya kaldığı gibi devlette benzer bir psikolojik ruh haline bürünmüştür. Özellikle de Mehmet Akif’in II. Abdülhamid döneminde yaşamış olduğu ve bu devirde ona karşı siyasi pozisyon alırken takındığı tavır bize bu özgüven eksikliği konusunu ne kadar dikkate aldığını göstermektedir. Sürekli çözülme halinde olan bir devlet ve o devletin içinde toplumsal bazda yaşanan siyasi depremler. Siyasi olarak milliyetçilik akımının yarattığı tahribatı önlemek için değişik akımlar ortaya çıkmaya başlasa da yine de dağılma bir türlü önlenememiş. İşte böyle bir psikolojik özgüven eksikliği yaşanması karşısında her iki şairinde bir uyandırma nidası ile söze başlamaları çok anlamlı olduğu kadar aynı zamanda Selçuklu – Osmanlı çizgisinden gelen İslam kimliğinin belirleyici olduğu medeniyet bilincinin de ana damarı ve ana kaynağı olan; İslam dininin kutsal kitabı Kuran’ın ilk ayetinin ilk sesleniş kelimesinin de bir nida ile başlaması açısından da önemlidir.

²⁵ Sunay Çalış, “Âşık Şenlik’in Şiirlerinde Mistik Teselli Terapisi”, *Uluslararası Âşık Şenlik Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (26-27.03.2012), Kafkas Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 121-133.

Zira Kuran'da ilk ayetin başlangıç sözü "Oku" diye başlayan bir seslenme bir çağrı niteliğinde olan sözdür. Bu manada da gerek Mehmet Akif gerekse de Âşık Şenlik aynı medeniyet bilincinin yansımalarını ortaya koymaları açısından da hem çok önemlidirler hem de benzersizdirler. Hem bir medeniyet bilincini seslendiriyorlar hem de bir topluma buradan yola çıkarak sarsılmış, oldukça zedelenmiş olan özgüveni aşılama ve yeniden inşa etme vazifesi görmüşlerdir. Nitekim İsmail Kara bu uyandırma meselesini Mehmet Akif'in çok önceden bazı şiirlerinde bazı halka açık konuşmalarında (Balıkesir Zağnos Paşa camiiinde yaptığı konuşma gibi) ortaya koyduğunu tespit etmiştir. "*Erken tarihli bu ürperti, endişe ve haykırışları yine de ancak büyük şairin sezdiği, yaklaşmakta olan felaketlerin, kapıyı çalan daha can yakıcı işgallerin, kafır tasallutlarının ve peşi sıra gelecek "gerçek" istiklal arayışlarının habercisi olarak görebiliriz.*"²⁶ demiştir. Yine çok eskiden beri şairlerin ya da ozanların kahramanlık söylevleri ile özgüven aşılama vazifesini gördüğünü çok eski zamanlardan beri görmekteyiz. Fuat Köprülü'nün "Atilla'nın ordusundan başlayarak eski Türk ordularında hükümdarın yanı başında mutlaka ozanlarda bulunuyor, onların kopuzlarla çaldıkları kahramanlık şiirleri bütün bir kavmin zevkini okşuyordu."²⁷ tespitini paylaşan Sunay Çalış yine aynı kaynağa atfen bu durumun Latin kaynaklarında dahi geçtiğini paylaşır.

Yine Osmanlı savaşlarında biliyoruz ki mehteran bölüğü orduyu psikolojik olarak motive etmenin yanında yine karşı tarafa da korku psikolojisini yayması yönüyle de kullanılmıştır. Ancak burada gözden kaçırılmaması gereken nokta Mehmet Akif'in ve Âşık Şenlik'in şiirleri artık yıkılmaya doğru giden ve her geçen gün kan kaybeden bir devletin ve toplumun özgüven sorununu aşması yönünde yaptıkları çabadır. Bu anlamda da güçlü günlerin değil zayıf günlerin psikolojisini anlamak açısından da önemlidir.

Mehmet Akif ve Âşık Şenlik'te Kendilik Bilinci İkinci Adım: İstiklal Kavramı

Türk Dil Kurumu online sözlüğüne göre İstiklal kelimesi "bağımsızlık" anlamına gelmektedir. Köken olarak ise Arapça olarak verilmektedir.²⁸ İsmail Kara ise İstiklal kavramının kısmi ve geçici işgaller haricinde bu topraklarda istiklal fikrini devreye sokacak bir hal 1071'den sonra ancak milli mücadele döneminde gündeme gelmiştir.²⁹ demektedir. Bu nedenle de Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerinde yaşanan ayrılıkçı hareketlerin yaşanmasına kadar millet bilinci olarak bağımsızlık manasında bir arka planı olmadığını da bir anlamda ifade etmektedir. Milliyetçi akımların Osmanlı coğrafyasında da baş göstermesi özellikle de Müslim toplumlar tarafından dahi ayrılıkçı hareketlere girişilmesi ve nihayetinde de emperyal emeller nedeniyle Anadolu

²⁶ İsmail Kara, *a.g.e.*, s. 33.

²⁷ Sunay Çalış., "a.g.m.", s. 122.

²⁸ Türk Dil Kurumu Sözlükleri (Çevrimiçi), <https://www.sozluk.gov.tr> İstiklal maddesi, erişim tarihi: 20.09.2022.

²⁹ İsmail Kara, *a.g.e.*, s. 27.

coğrafyası işgal edilince bu bilinç oluşmaya başlamış daha doğrusu gündeme gelmeye ve önemsenmeye başlamıştır.

Aralarında 23 yıllık bir yaş farkı olmasına rağmen yaşadıkları dönemin özellikleri birbirine çok benzemektedir. Osmanlı İmparatorluğu artık eski haşmetinden oldukça uzak Avrupa ise birbiri ardına yeniliklerin merkezi haline gelmişti. Böyle olunca da Avrupa, Osmanlı coğrafyasında sürekli birtakım olayların içinde bulunarak Osmanlı'yı rahatsız ediyordu. Daha 19 yy. başında Balkan topluluklarından kopuşlar yaşanmış ve dahası Müslüman tebaa arasında da ayrılıkçı fikirler yer bulmaya başlamıştı. Böyle bir zaman diliminde her iki şairde istiklal kavramını şiirlerinde en ön planda tuttıkları bir kavram olmuştur. Öyle ki her iki şairde, mandacılık anlamına gelen fikirlere şiirlerinde karşı çıkarak bu konuda toplumu aydınlatmaya yönlendirmeye çalışmışlardır. İsmail Kara bu konuda Akif için

“Bazı aydınların ve çevrelerin bir müddettir açıkça mandayı yani işgalci güçlerden birinin yahut ‘uzaktaki Amerika’nın himayesi altına girmeyi savunması boğucu ve bıktırıcı havanın şiddetini artıran unsurlardan bir diğeri oldu. Mandayı kabul etmenin manası herhalde eğitilmiş birçok insanın ve yöneticinin kafası ve psikolojisinin işgal kabul etmeye (otokolonizasyon), teslim olmaya, vatani teslim etmeye hazır hale gelmiş olması demektir. ‘Verme dünyaları alsan da bu cennet vatani’ mısraının arkasında muhtemelen bu acı ve yıkıcı tecrübeler de vardır.”³⁰ demektedir.

Neredeyse benzer bir yaklaşımı Âşık Şenlik'te de görebiliriz. Erdoğan Kardeş'in, Hasan Kartarı ve Fahrettin Kırzioğlu'ndan aktardığına göre;

Aslen Karabağ Ermenilerinden olan Rusların ilk Çıldır kaymakamı Andon ile Âşık Şenlik karşılaşurlar. Kartarı (1977; 49)'ya göre Ardahan'da, Kırzioğlu (1958; 73)'na göre ise Köğas'ta (Köyhas) gerçekleşen bu karşılaşmada anadili Türkçe olan Andon, Karabağ ağzıyla Âşık Şenlik'e hitaben “Âşık, sizin Osmanlıyı Urus Padişahı altetdi; bu kadar askerini kırdı, yesir etti, bir bu kadar da yerini aldı. İndi de size yol, köprü ve şehirler yaptırmağa başladı. Sizlerden ne vergi ne de asker almıyor. İndi düzünü söyle görüm, bu devletlerin hangisi daha koçaktır, hangisini daha çok istersin? Bunları bize saz ile anlat.”³¹

Demesine karşılık olarak şu meşhur cevabı verir ki; bu, dönemin siyasi çalkantılarının ve yine son dönem Osmanlı aydınlarının büyük çöküşe karşı geliştirdikleri fikirlerin de izlerini taşır. Âşık şenlik şöyle cevaplar,

“Hulus-i kalbimden bilsen fikrimi Men Allah'tan Âl-Osman'ı isterem, Merhamet sahibi, irahmi gani Nesl-i Mürsel hükmi-hanu isterem Pâyidar olmaz zalim Yiğide neyler ölüm işte boynum, sal kılıç Doğruyu söyler dilim”³²

³⁰ İsmail Kara, a.g.e., s. 35.

³¹ Erdoğan Kardeş, “Âşık Şenlik'in Şiirlerinde Millet Olma Bilinci”, www.ayk.gov.tr. (Çevrimiçi), Erişim tarihi. 21.09.2022, s. 928.

³² Erdoğan Kardeş, a.g.e., s. 928-929.

Buradan da anlaşılacağı üzere büyük vaatler sunulmasına karşı Âşık Şenlik kesinlikle bir manda ya da istiklalin imhası anlamına gelecek işgal ve mandayı kesinlikle kabul etmemiştir. Ve yine Osmanlı kimliğini bir üst kimlik olarak gördüğünü açıkça göstermektedir. Ancak burada Osmanlı kimliğinden anladığının bir İslam kimliği olduğunu da unutmamak gerekir. Gerek Mehmet Akif gerekse de Âşık Şenlik işgale karşı halkı uyarmak hatta bölge önde gelenlerini de ayık tutmak için topluluklara, toplu meclislere girip sözlerini işgal karşıtı bağlamlar içinde ifade etmişlerdir. Nitekim yukarıda verdiğimiz örnekte olduğu gibi Âşık Şenlik sözüne eşlik eden saziyle bunu ifade ederken Mehmet Balıkesir Zağnos Paşa Camisi'nde verdiği vaaz başta olmak üzere birçok konuşma yapmış, yazılar yayınlamıştır. Her iki şairde halkı işgalci güçlere karşı direnmeye davet etmiştir.

Her iki şairin en önemli şiirlerinde ortaya koydukları bir benzerlikte; şiirlerde kullandıkları sembollerdir. Mesela Akif açısından İsmail Kara'ya göre istiklali ifade etmek ve güçlü hissiyat oluşturmak maksatlı olarak “.”ilk mısralardaki “al sancak”, aynı zamanda “bayrak” / bayrağım, “ay yıldız” ve “nazlı-şanlı hilal”, mabet-minare, ezan ve hürriyettir.”³³ Söylediğini ifade eder. Aynı şekilde Âşık Şenlik'e bakacak olursak 93 Koçaklamasının hemen ikinci mısrasında “Can sağ iken yurt vermeniz düşmana” diyerek can ve yurt kavramları arasında bir bağ kurarak güçlü bir hissiyatın oluşmasını amaçlamıştır. Hatta bu mısraı diğer kıtalarda da tekrar ettiğini görürüz. Bu anlamda her iki şairde istiklal kavramı ile hürriyet kavramını öne çıkarmışlardır diyebiliriz.

Mehmet Akif ve Âşık Şenlik'te Kendilik Bilinci: Psikolojik Faktör Olarak Cesaret

Cesaret bütün zor zamanların en önemli psikolojik faktörü olarak toplumların ruhsal yapılarında derin etkiler bırakır. Nitekim ordular sefere çıkacağı zaman dini motifler olan cesaretlendirici kavram olarak şehitlik ve gazilik unvanları ilk akla gelen faktörlerdir. Bunun yanında şiirler, destanlar, menkıbeler vb. edebi unsurlarda sıkça kullanılmaktadır. Yine Osmanlıda çok açık bir şekilde görüldüğü üzere mehteran bölüğü ile de müziğin insan psikolojisi açısından cesaretlendirici yönü de kullanılmıştır. Bu anlamda hem Mehmet Akif hem de Âşık Şenlik; toplumu emperyalizme karşı bir eylem içinde bulunmaları için hem İstiklal Marşı'nda hem de 93 Koçaklaması'nda cesaretlendirici öğeleri sıklıkla kullandıklarını görebilmekteyiz.

*Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım
İstiklal Marşı'nın bu üçüncü kıtası ile
Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.*

³³ İsmail Kara, *a.g.e.*, s. 39.

*Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
“Medeniyet!” dediğin tek dişi kalmış canavar*

Hemen akabindeki dördüncü kıtası ve yine devamındaki
*Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va’dettiği günler Hakkın
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın*

Beşinci kitada bu cesaretlendirici öğelerin çok sık olarak kullanıldıklarına şahit oluyoruz. Devam eden kıtalarda da yine bu türden ifadelerin yer aldığı da bir vakıadır. Âşık Şenlik açısından ise daha bir halk dilinde cesaretlendirme ifadelerine rastlamaktayız. Mesela;

*Kuşanın kılınca, giyinin donu,
Kavga bulutları sardı her yanı,
Doğdu koç yiğidin şan almak günü,
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana.*

*Asker olan bölük bölük bölünür,
Sandız mı ki Kars kalesi alınır!
Boz atlar üstünde kılınç çalınır,
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana.*

*Kavga günü namert sapa yer arar,
Er olan göğsünü düşmana gerer,
Cemi ervah bizle meydana girer,
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana.*

*Hele Al-Osman’ın görmemiş zorun,
Din gayreti olan tedarik görün,
At tepin, baş kesin, Kazağ’ı kırın,
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana*

Dizelerinde de görülebileceği üzere cesaretlendirme maksatlı olarak birçok farklı unsurlar kullanılmıştır. Yine burada Âşık Şenlik’in kullanmış olduğu “Cemi Ervah” sözü İslam -Türk medeniyetinin çok eski zamanlarından beri bilinen ve kullanılan bir tabirdir. Bununla kastedilen ise “Allah’a atfen; canın özü, canlılığın cevheri, ruhların ruhu”³⁴ Ruhul Ervah olarak ondan pay alan ruhların Allah’ın ihsanı ile yardım getireceğinin anlatılmaya çalışılmasıdır. Bu sesleniş Mehmet Akif’te “Doğacaktır sana va’dettiği günler Hakk’ın” şeklinde ifade edilmiştir. Bu cesaretlendirme ifadeleri hem Mehmet Akif’te hem Âşık Şenlik’te, birer söylem olarak değil yalnızca aynı zamanda bir eylem biçimi olarak da kullanılmaktadır. Cesaret konusunda vurgulanması gereken bir diğer noktada Ruslar, Kars’ı işgal ettikleri vakit; Türkler’in savaşıma kabiliyetini

³⁴ Munise Koç, “Ruhul Ervah (Ahmedi Bican)”, *Türk Edebiyatı Eserleri Sözlüğü*, (çevrimiçi), <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/ruhu-l-ervah-ahmed-i-bic%C8%83n> (erişim tarihi: 21.09.2022).

azaltmak için bazı yollara başvurmuşlardı. Bunlardan biri de Türkleri pasifliğe itecek olan bir buçuk ruble karşılığında askerden muaf tutulmaları uygulamasıydı.³⁵ Bu manada Âşık Şenlik'in "*Kavga günü namert sapa yer arar, er olan düşmana göğsünü gerer*" dizeleri aynı zamanda savaştan kaçmak isteyen kendi boydaşlarına da bir çağrıdır

Mehmet Akif ve Âşık Şenlik'te Medeniyet Kimliği Olarak Emperyalizm Karşıtlığı

Mehmet Akif ve Âşık Şenlik aynı zamanda emperyalizme karşı da önemli ve güçlü söylemlere sahiptirler. İstiklal ve hürriyet ve bunların arka planında olan bağımsızlık tutkusu her iki şairinde adeta damarlarında akan kan gibidir. Akif'in emperyalizme karşı tutumunun ve söylemlerinin ana eksenini Batı yani Avrupa olmasına karşılık Âşık Şenlik'te bu Rus emperyalizmine karşılık gelir. Akif'in İstiklal Marşı'nda çok meşhur mısrası olan "*Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım. Hangi çılgın bana zincir vuracakmış şaşarım*" mısralarında olduğu gibi yine Batı medeniyetini tasvir ederken "*çelik zırhlı bir duvar*" benzetmesini kullanır ve Batı medeniyetini "*tek dişi kalmış bir canavar*"a benzetir. Buna çok yakın bir şekilde de Âşık Şenlik, Rusları "*Ben-Asferdir bilin Urs'un aslı, Orman yabanisi, balıkçı nesli*" şeklinde tanımlamaktadır. Burada "Ben – Asfer" tanımlaması ilginçtir. Bu tanım İslam Ansiklopedisinin Rum maddesinde "Arapça'ya geçmiş hali ile Romalı anlamına gelse dahi Bizanslıları da kapsamaktadır. Rumi ifadesi Bizans'a mensup Bizanslı anlamına geldiği gibi etnik olarak Rum asıllı olanları da ifade etmektedir. Bunun yanında Rus, Ermeni, Bulgar, Slav ve diğer unsurlardan meydana gelen Bizans İmparatorluğu içinde kullanılmaktaydı."³⁶ Câhiliye Arapları, Romalılar ve Bizanslılar'a Benü'l-Aşfer (Sarıoğulları) derlerdi.³⁷ Bazı farklı kaynaklarda ise "sarı ırk, soluk benizli" anlamlarında da kullanılmaktadır. Ayrıca yine Âşık Şenlik'in eğitim anlamında Mehmet Akif gibi aydın diyebileceğimiz bir sınıfa dahil olmamasına rağmen Kuran temelli böylesi bir tanımlaması aynı medeniyet bilincinin yansıması olarak değerlendirilebilir. Ruslara karşı ayık olunması gerektiğini sözlerinde ve şiirlerinde sık sık dile getiren Âşık Şenlik emperyal amaçlar güden tüm devletlerde olduğu gibi Ruslarında yaptığı bir uygulamaya özellikle dikkat çeker. O da o dönemde halk arasında "*defter mollası*" denilen aslında Rus ajanlığı yapan imamlardan olan Çıldır'a atanmış olan bir imama verdiği uzun bir şiirini gösterebiliriz. Bir dördünlüğünde şöyle söylüyor;

*Hıyanetten galbin fasık pazarı
Maymundan oyunbaz simsin sansarı
Oldun benesferden bedsıfat molla*³⁸

³⁵ Orhan Yeniaras, Karapapak ve Terekemelerin Siyasi ve Kültür Tarihine Giriş, Yayınevi Bilinmiyor, İstanbul 1994, s. 84.

³⁶ Casim Avcı, "Rum", *TDV İslam Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/rum> (Çevrimiçi), Erişim tarihi: 21.09.2022

³⁷ Soner Gündüzöz, "Renk", *TDV İslam Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/renk>, (çevrimiçi), Erişim tarihi: 29.09.2022.

³⁸ Yeniaras, *a.g.e.*, s. 86.

Bütün bu çaba ve gayret emperyal emeller karşısında halkı uyanık ve her an hazır halde tutma amaçlıdır. Ayrıca yine benesfer ifadesinin de burada da geçtiğini görebiliriz. Bu ise Âşık Şenlik'in içinde bulunulan bunalımlı dönemlerinde halkı kendilik bilinci ile ayık tutmak ve yine bensefer üzerinden *öteki*ni işaret etmektedir. Felsefi açıdan da psikolojik açıdan da kendilik ya da benlik, *öteki* olmadan anlaşılması zor bir haldir.

Sonuç

Birbirleri ile çağdaş olan iki söz ustası ve sultanı olarak da değerlendirilen Mehmet Akif Ersoy ve Âşık Şenlik; Osmanlı İmparatorluğunun dağılma döneminde yaşamış, Osmanlı'nın iki ucunda aynı duyguları yaşamış ve vatan toprağından atılma korkusunu yaşamış şairler olarak oldukça benzer noktalara dikkat çekmişlerdir. Gerek Mehmet Akif'in İstiklal Marşı'nda gerekse de Âşık Şenlik'in 93 Koçaklaması'nda benzer endişe ve duyguların dışı vurumunu ve özgürlük / bağımsızlık denkleminde bir medeniyet bilincinin ruh halinin yansımalarını görmek mümkündür. Nihayetinde Mehmet Akif, Arnavut kökenli; Âşık Şenlik ise Kafkas kökenli bir mensubiyeti barındırsalar dahi ortak bir medeniyet kodunun yansımalarını görmek mümkündür. Eğer bir İslam şemsiyesi altında var olma hissiyatından ve bunun şiirler üzerinden fenomenolojik yansımalarından bahsedecek isek bunun en güzel iki örneğini biri en doğu ucunda biri ise en batı ucunda olmak üzere temsil eden iki isimdir. Mehmet Akif'in Süleymaniye Kürsüsünde ifade ettiği üzere şiir yazmak onun için bir hakikatin beyanı maksadıyladır.³⁹ Benzer bir yaklaşım Âşık Şenlik'te de görülebilir. Zira zaten aşıklık geleneği "*bade içme*" aşamasını da içine alan bir tür hakikati dile, söze getirme geleneğidir. "Bilinçlenme ve onun süreci olan bilinçlilik hali, insanı sair mahlukattan ayırt ederken, üzerine çok ağır da bir yük yüklemiştir."⁴⁰ Bu ağır tarihi yükün içinde kendini hisseden edebiyatçı, şair, yazar ve düşünür ve siyaset adamları eğer ki bu kendilik bilincini kaybederler ise bir tür psikolojik travma halini yaşarlar. Zaten Osmanlı'nın son iki yüzyılı ve yine Cumhuriyet döneminin başlangıcında ve hatta günümüzde de devam eden gerilimler bu travma halinin devam ettiğinin göstergesidir. "*On yılı aşkın süren savaşın neden olduğu maddi ve manevi bir yıkım söz konusuydu. Üstüne üstlük toplum savaşlar ertesi köklü bir yapı değişikliğine gidiyordu. Cumhuriyet Türkiye'si Osmanlı'dan bir kopuşu simgelemekteydi. Yaşam tarzı köklü dönüşümlere uğramakta ya da bu alanlarda beklentiler oluşmaktaydı. Toplumsal yapı değişikliği savaş travmasıyla birleşince hasarın giderilmesi daha uzun bir zamana yayıldı. Cumhuriyet'in ilk nesli ağır bir bedel ödemek zorunda kalacaktı.*"⁴¹ Kopuş dönemleri travmaların yoğun yaşandığı toplumsal gerilimlerin arttığı ve toplumun kendilik bilincini kaybettiği dönemlerdir. İşte

³⁹ Ali Öztürk, "İslam Şairi Olarak Mehmet Akif", *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni* içinde 9. Cilt, edt. Bayram Ali Çetinkaya, İnsan Yayınları, İstanbul 2015, s. 451.

⁴⁰ M. Bilgin Saydam, *Deli Dumrul'un Bilinci: Türk İslam Ruhu Üzerine Bir Kültür Psikolojisi Denemesi*, Metis Yayınları, İstanbul 2019, s. 70.

⁴¹ Zafer Toprak, *Türkiye'de Yeni Hayat: İnkılap ve Travma 1908-1928*, Doğan Kitap, İstanbul, 2017, s. 34.

tam da bu noktada toplumun kendilik bilincine dayalı medeniyet kimliğini hatırlatıcı unsurlara olarak özellikle şiirler, destanlar vb. kültürel ürünler ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle gerek Mehmet Akif gerekse de Âşık Şenlik bu gerilim dönemlerinin getirdiği travmatik ortamda topluma kendilik bilincini hatırlatıcı çağrılarda bulunmuşlardır.

Kaynakça

- ARDIÇ, Nurullah: “Modernite, Kimlik, Siyaset: Ahmet Davutoğlu’nun Medeniyet Söylemi”, içinde *Stratejik Zihniyet: Kuramdan Eyleme Ahmet Davutoğlu ve Stratejik Derinlik*, (ed.) Talha Köse, Ahmet Okumuş ve Burhaneddin Duran, Küre Yayınları, İstanbul 2014.
- AVCI, Casim: “Rum”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (çevrim içi) <https://islamansiklopedisi.org.tr/rum>, 21.09.2022.
- BROWN, Wendy: *Tarihten Çıkan Siyaset*, çev. Emine Ayhan, Metis Yayınları, İstanbul, 2010.
- ÇALIŞ, Sunay: “Âşık Şenlik’in Şiirlerinde Mistik Teselli Terapisi”, *Uluslararası Âşık Şenlik Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (26-27.03.2012), Kafkas Üniversitesi Yayınları, 2012.
- ÇINTAY, Veysel: *Âşık Şenlik’in Şiir ve Hikayelerinde Folklor Unsurları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde, 2019.
- DAVUTOĞLU, Ahmet: *Medeniyetlerin Ben İdraki*, Küre Yayınları, İstanbul, 2018.
- DEVECİ, Mutlu: “Bahtiyar Vahabzade’nin Şiirlerinde Kendilik Bilinci”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, sayı. 31, s.131-146.
- DURDUDİLER, Zeynep: *Mehmet Akif Ersoy’un Milliyetçilik Anlayışı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi, İstanbul, 2020.
- DURGUN, Şenol: *Ulus İnşası ve Milliyetçilik*, Binyıl Yayınevi, Ankara, 2014.
- FAZLIOĞLU, İhsan: *Kendini Aramak*, Papersense Yayınları, İstanbul, 2015.
- FAZLIOĞLU, İhsan: “Varlık’ı Soru Kılmak Kend’öz’üne Saygı Duymak: Düşünce Üzerine Düşünceler”, (çevrim içi) <https://www.youtube.com/watch?v=aeqCzdZdV10>, 05.12.2022.
- GÜNDÜZÖZ, Soner, “Renk”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (çevrimiçi) <https://islamansiklopedisi.org.tr/renk>, 29.09.2022.
- JUNG, Carl Gustav: *Doğu Metinleri’ne Psikolojik Yaklaşım*, çev. Ahmet Demirhan, İnsan Yayınları, İstanbul, 2001.
- KARA, İsmail: *Bir Düşünce Tarihi Metni Olarak İstiklal Marşı*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2022.
- KARAHAN, Aykut: *Karşılaştırmalı Siyaset Teorisi Açısından Ahmet Davutoğlu’nun Medeniyet Söylemi ve Ben İdraki*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2022.
- KARAŞAH, Erdoğan: “Âşık Şenlik’in Şiirlerinde Millet Olma Bilinci”, (çevrim içi) www.ayk.gov.tr, 21.09.2022
- KAYA, Hasan: *Mehmet Akif Ersoy’un Dini ve Siyasi Fikirleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elâzığ, 2009.
- KOÇ, Munise: “Ruhul Ervah (Ahmedi Bican)”, *Türk Edebiyatı Eserleri Sözlüğü*, (çevrim içi), <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/ruhu-l-ervah-ahmed-i-bic%C8%83n>, 21.09.2022.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Kars İl Müdürlüğü web adresi: (çevrim içi) “Âşık Şenlik Maddesi”, <https://kars.ktb.gov.tr/TR-289537/asik-senlik.htm>, 19.10.2022.
- LAING, Ronald. D: *Bölünmüş Benlik*, çev.Ergün Akça, Pinhan Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- LEWIS, Michael, STAEHLER, Tanya: *Fenomenoloji*, Fol Kitap, Ankara, 2019.
- ÖZTÜRK, Ali: “İslam Şairi Olarak Mehmet Akif”, *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni*, 9. Cilt, ed. Bayram Ali Çetinkaya, İnsan Yayınları, İstanbul, 2015.
- SAYDAM, M. Bilgin: *Delî Dumrul’un Bilinci: Türk İslam Ruhu Üzerine Bir Kültür Psikolojisi Denemesi*, Metis Yayınları, İstanbul, 2019.

- SPIEGELBERG, Herbert: *Fenomenolojik Hareket Tarihsel Bir Giriş*, çev. Seçim Bayazit, Pinhan Yayınları, İstanbul, 2021.
- SUNAR, Lütfi, "Giriş: Medeniyet, İslam ve Modernite Üzerine Tartışmalar", içinde *Müslüman Dünyada Medeniyet Tartışmaları: Çağdaş Düşüncede İslam ve Modernite*, çev. Fatma Büşra Helvacıoğlu, Albaraka Yayınları, İstanbul, 2021.
- TAYLOR, Charles: *Benliğin Kaynakları Modern Kimliğin İnşası*, çev. Selma Aygül Baş, Küre Yayınları, İstanbul, 2018.
- TOPRAK, Zafer: *Türkiye'de Yeni Hayat: İnkılap ve Travma 1908 -1928*, Doğan Kitap, İstanbul, 2017.
- Türk Dil Kurumu Çevrim içi Sözlüğü, (çevrim içi) www.sozluk.gov.tr "İstiklal maddesi", 20.09.2022.
- Türk Edebiyatı Eserleri Sözlüğü, "Ruhul Ervah maddesi", (çevrim içi) www.tees.yesevi.edu.tr, 21.09.2022.
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi: "Mehmet Akif Ersoy Maddesi" cilt 28, Ankara, 2003, s.432-439, (çevrim içi) <https://islamansiklopedisi.org.tr/mehmed-akif-ersoy?yscli-d=ibanbcbw55618510617>, 19.10.2022.
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi "Ruh Maddesi Akıl Bağlamında", cilt 2, Ankara, 1989, s. 238-242. (çevrim içi) www.islamansiklopedisi.org.tr/rum, 21.09.2022
- UÇAROL, Rifat: *Siyasi Tarih*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995
- YENİARAS, Orhan: *Karapapak ve Terekemelerin Siyasi ve Kültür Tarihine Giriş*, Yayınevi Bilinmiyor, İstanbul, 1994
- YILDIRIM, Özlem: *Çıldır Aşık Şenlik'in Şiirlerinin Dili*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum Atatürk Üniversitesi, 2018.
- ZAHAVİ, Dan: *Fenomenoloji İlk Temeller*, çev. Seçim Bayazit, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2020.

Extended Abstract

Civilization Identity in Mehmet Akif Ersoy and Âşık Şenlik: Phenomenological Expression of Self-Consciousness

One of the areas where we can see the most important works of the world of thought of a civilization is the field of literature and a part of it, poetry. Poems are also a phenomenological form of expression as cultural products of a civilization. On the other hand, poems are phenomenological expressions in which, like other cultural products of a civilization, the possibilities of transferring the consciousness of civilization to its individuals are considered. As a psychological expression is an incident in which feelings and thoughts that are already inside are made visible in other ways, especially in words. In this sense, phenomenology offers great opportunities to get rid of philosophical abstractions. Because phenomenology gives the opportunity to connect with everyday life and to establish contact with the richness of everyday life. Precisely at this point, Mehmet Akif Ersoy and Âşık Şenlik, who lived in the turbulent political and intellectual period of the Ottoman Empire, both provided phenomenological tools with their works by putting intellectual indicators and also were handled through their two important poems as important figures of cultural resistance of a period.

As of the period in which both poets lived, it is mentioned in all political and military and even in the history of thought books that the Ottoman Empire was in a difficult process through which it passed. We can say that as the children of two different poles of the same empire, they carry and express the same concerns. Especially in calling on the people to resist the occupation, on the path of passionately connecting to independence and freedom, and as the main goal of this, it is certain that they emphasize common points in the fight against imperialism. The ruptures and tragedies experienced when the wave that started with the French Revolution at the beginning of the century in which they were born hit the shores of the Ottoman Empire with separatist violence have been quite instructive for the two poets. Again, the thoughts of separation from the Ottoman Empire, which are also experienced in Muslim societies, have also created a trauma. At this point, what is happening is now beginning to be an identity crisis. A number of answers to this identity crisis have been tried to be produced by the Ottoman intellectuals in the recent period. The search for a political solution produced by Islamism, Ottomanism and Turkism, always been incomplete and there has never been a complete solution. The decomposition process, which escalated with the Tanzimat Edict and then the Reform Edict, has deepened the identity problem.

Both the National Anthem and the Kochaklama Of 93 begin with an address that reminds the society and even the state of what happened in the sense of encouragement despite the difficult conditions in which the

society is located. As a cry, a shout, and the fact that they start the poem with this is a startling wake-up call. Because it is almost a call for society and even the state to wake up and start awakening in the face of Western and Russian imperialism. It can be thought of just like waking up someone who is in a deep sleep. In the National Anthem, this wake-up call is expressed with the word fear, while in the Kocaklama Of 93, it was made with the cries of hearing.

Mehmet Akif and Aşık Şenlik also have important and strong discourses against imperialism. Independence and freedom and the passion for independence in the background of these are almost like blood flowing in the veins of both poets. Although the main axis of Akif's attitude and rhetoric against imperialism are to the West, Europe, in Aşık Şenlik this corresponds to Russian imperialism.